

Broj: UP/I-03-041/26-248/3

Cetinje, 30. 09. 2026. godine

Uprava za zaštitu kulturnih dobara, postupajući po zahtjevu Pravoslavne Mitropolije crnogorsko-primorske, EUObr. 776 od 30.06.2026. godine, zaveden kod ovog organa pod brojem UP/I-03-041/26-248/1 od 01.07.2026. godine, za izdavanje konzervatorskih uslova ili smjernica za hram Svetog velikomučenika Dimitrija na Kruševcu, Podgorica, na osnovu čl.102 stav 1 Zakona o zaštiti kulturnih dobara ("Sl.list Crne Gore" br. 49/10, 40/11, 44/17, 18/19, 84/24, 92/25), Pravilnika o bližem sadržaju konzervatorskog projekta za sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru ("Sl.list Crne Gore" br. 61/18), a u vezi sa članom 18 i čl. 46 stav 2 Zakona o upravnom postupku („Sl.list Crne Gore“ br.56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), donosi

R J E Š E N J E

o konzervatorskim uslovima za izradu Konzervatorskog projekta sanacije Dvorske kapele-crkve (hram Svetog velikomučenika Dimitrija), koja čini integralni dio kulturnog dobra Dvorski kompleks, Kruševac, Podgorica

I

- Prilikom izrade konzervatorskog projekta sprovesti sva potrebna istraživanja kulturnog dobra i detaljno analizirati dokumentaciju o istim (arhivska građa, foto-dokumentacija, projektna dokumentacija, literatura, istraživanja in situ...). Na osnovu dobijenih relevantnih podataka planirati sanacione mjere u cilju očuvanja i unaprijeđenja kulturnog dobra;
- Snimiti sva oštećenja predmetnog objekata, evidentirati ih i prikazati grafičkim prilogima uz fotodokumentaciju. Planirane intervencije je neophodno detaljno obrazložiti u tekstualnom dijelu projekta i grafički ih predstaviti;
- Projektom predvidjeti uklanjanje svih recentnih intervencija, koje uključuju: rasvjetna tijela na zvoniku, elektro instalacije postavljene bez saglasnosti ove Uprave, kako u eksterijeru tako i u enterijeru objekta, zvučnike, eloksiranu stolariju, laminat, radijatore, i sve druge recentne intervencije;
- Sprovesti analize stanja kamenih blokova – zvonika i drugih kamenih elemenata fasade, evidentirati sva oštećenja nastala bušenjem i kačenjem rasvjete i drugih instalacija, te projektom predvidjeti i detaljno obrazložiti konzervatorski tretman sanacije svih kamenih elemenata fasade sa posebnim akcentom na zvonik;
- Ukloniti podni zastor izrađen od laminate i istražiti autentično podno popločanje crkve. Projektom evidentirati zatečeno stanje. Sanaciju poda u potpunosti podrediti očuvanju autentičnih vrijednosti, te sve intervencije detaljno opisati u projektu;
- Projektom predvidjeti sanaciju unutrašnjih zidova i svoda crkve. Evidentirati ljušpanje bojenog sloja, ispitati sastav i recepturu postojećeg maltera, te na osnovu rezultata prethodno sprovedenih istraživanja, definisati metodologiju sanacije, izbor materijala i

način obnove autentičnog bojenog sloja. Posebnu pažnju posvetiti eventualnom prisustvu vrijednih starijih slojeva i živopisa, radi njihovog očuvanja, evidentirati i projektom detaljno grafički i tekstualno opisati zatečeno stanje i planirane intervencije;

- Za fasadne otvore predvidjeti novu stolariju izvedenu od drvene građe visokog kvaliteta. Izgled, profilaciju i dimenzije stolarije definisati na osnovu rezultata prethodnih istraživanja. Projektom je neophodno predvidjeti detaljne stolarske šeme sa svim pripadajućim okovima, elementima i načinom ugradnje;
- Utvrditi stanje krovnog pokrivača, sa posebnim akcentom na spojnice oko zvonika i apside, te u skladu sa tim sprovesti konzervatorske intervencije u cilju izolacije prodiranja vode u kapelu. Krovni pokrivač posmatrati u cjelini, tekstualno i grafički uz prateću fotodokumentaciju evidentirati stanje krovnog pokrivača, te predvidjeti i detaljno opisati njegovu sanaciju;
- Istražiti druge uzroke pojave vlage- kapilarnu, kondezaciju. Ispitati prisutnost kapilarne vlage, te projektom predvidjeti nivelisanje sloja nanosa od zemlje oko zidova objekta kao i drenažu za odvod atmosferskih voda;
- Isključiti mogućnost ugradnje i izvođenja termotehničkih instalacija (sistema grijanja i hlađenja) u objektu, odnosno u ili na zidnim površinama ili u podnim slojevima, što uključuje radijatore, sisteme podnog grijanja, klima jedinica i drugih vidova savremenih instalacija;
- Isključiti mogućnost postavljanja trotoara oko crkve, sve intervencije podrediti autentičnom stanju i kontekstu Dvorskog kompleksa kojem crkva pripada.

II

- Projekat urađen u skladu sa ovim uslovima, te izrađen od strane javne ustanove koju osniva Vlada, ili pravnog lica koje ima odgovarajuću konzervatorsku licencu, potrebno je dostaviti na prethodnu saglasnost Upravi za zaštitu kulturnih dobara.
- Sadržaj Konzervatorskog projekta potrebno je uskladiti sa Pravilnikom o bližem sadržaju konzervatorskog projekta za sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru.

O b r a z l o ž e n j e

Postupajući po zahtjevu Pravoslavne Mitropolije crnogorsko-primorske, EUObr. 776 od 30.06.2026. godine, zaveden kod ovog organa pod brojem UP/I-03-041/26-248/1 od 01.07.2026. godine, za izdavanje konzervatorskih uslova ili smjernica za hram Svetog velikomučenika Dimitrija na Kruševcu, Podgorica, a nakon terenskog obilaska i uvida u dokumentaciju ove Uprave, konstatujemo sljedeće:

Uvidom u dokumentaciju Uprave za zaštitu kulturnih dobara konstatujemo da predmetni objekat predstavlja Dvorsku kapelu- crkvu, koja čini integralni dio kulturnog dobra Dvorski

kompleks, Kruševac Podgorica, Rješenje o uvođenju u Registar broj: 01-1106/1-61 od 04.09.1961.godine.

Dvorski kompleks je smješten na desnoj obali rijeke Morače, u urbanom naselju Kruševac. Radovi na izgradnji dvorskog kompleksa koji su sačinjavali dvor, perjanička kuća i dvorska kapela okončani su 1894.godine. Iste godine u prisustvu crnogorskog vladara, knjaževića Mirka i vojvode Plamenca, crnogorski mitropolit Mitrofan je osveštao dvorsku kapelu koju su gradili Miloš Lepetić i Rade Spasić. Dvorska kapela-crkva je manja jednobrodna građevina sa polukružnom apsidom na preslicu sa jednim otvorom. Fasade su malterisane i obojene u bijelo. Iznad glavnog portala uzdiže se masivni zvonik, izveden od kamenih blokova pravougaonog oblika, složen u pravilne horizontalne redove. Zvonik je raščlanjen na četiri dijela, a završava se piramidalnim krovnim pokrivačem od kamena, na čijem vrhu je metalni krst. U donjem dijelu zvonika nalazi se osmolisna dekorativna rozeta. Iznad centralnog traveja je šestougaona kupola, koja se direktno izdiže iz krovne mase i pokrivena je limom, dok je krovni pokrivač ostatka kapele crijep. Kapela je osvijetljena sa po jednim prozorom na bočnim stranama, apsidi i svim stranama kupole.

Terenskim obilaskom lokacije, konstatovano je da je na objektu Dvorske crkve, u proteklom periodu izveden niz recentnih intervencija koje narušavaju autentičan izgled objekta i umanjuju vrijednosti kulturno istorijskog kompleksa. Utvrđeno je prisustvo naknadno postavljenih elemenata na spoljašnjosti crkve, i to: dva reflektora uz dovratnike ulaznih vrata, jednog reflektora iznad ulaznih vrata, dva uz rozetu, kao i više reflektora u gornjim zonama zvonika. Evidentirani su i zvučnici, prateći instalacioni vodovi i elementi njihovog pričvršćivanja. Navedeni elementi svojim izgledom, položajem i načinom ugradnje negativno utiču na sagledavanje arhitektonskih vrijednosti crkve i nijesu usklađeni sa njenim autentičnim izgledom i istorijskim karakterom. Ovakvo neposredno fiksiranje rasvjete i drugih instalacija uz samu kamenu strukturu zvonika, predstavlja zahvate koji na mjestima pričvršćivanja mogu uzrokovati tačke lokalnih oštećenja i potencijalnog prodora atmosferske vode u sami objekat. Kameni blokovi zvonika iznad glavnog portala su potamnjeli i sa vidnim flekama, usljed slivanja atmosferalija. Krovni pokrivač izveden je od kanalice. Tokom terenskog obilaska nije bilo moguće sagledati način izvođenja i stanje spojeva krovnog pokrivača sa zvonikom, niti utvrditi njihovu vodonepropusnost i eventualni doprinos pojavi vlage u unutrašnjosti objekta. Fasadne površine obrađene su završnim slojem bijele boje. Kameni elementi portala, rozete, zvonika, okoprozornika, ugaonih djelova fasada i sokla ostavljeni su vidljivim. Na objektu je izvedena eloksirana stolarija, što dodatno narušava autentičnost objekta u cjelini.

U unutrašnjosti crkve evidentirani su tragovi vlage na zidnim i svodnim površinama, naročito u predjelu neposredno ispod i oko zvonika. Na pojedinim središnjim mjestima zidova, potencijalno usljed nedovoljnog i neredovnog provjetravanja uočava se kondezaciona vlaga. Takođe u pojedinim donjim partijama unutrašnjih zidova uočava se pojava vlage, te je neophodno istražiti da li se radi o kapilarnoj vlazi ili je takođe problem u kondezacionoj vlazi. Takođe u unutrašnjosti crkve evidentirane su i naknadne intervencije, koje obuhvataju postavljanje laminata sa pripadajućim sokl lajsnama, radijatora i elektroinstalacija. Budući da je riječ o autentičnom objektu tradicionalne arhitekture, čije izvorno rješenje nije podrazumijevalo navedene materijale i instalacione sisteme, njihov uticaj na mikroklimatske uslove i režim vlaženja i isušivanja objekta potrebno je dodatno sagledati. U kombinaciji sa nedovoljnim provjetravanjem i povremenim zagrijavanjem prostora, ove intervencije mogu doprinijeti zadržavanju vlage i pojavi kondenzacije. Na zidovima je vidno ljušpanje farbe. U

unutrašnjosti crkve evidentirane su naknadno izvedene elektroinstalacije, sa vidljivo vođenim kablovima i instalacionim kanalicama, rasvjetnim tijelima, razvodnim elektroormarima i pratećom opremom. Njihov položaj i način ugradnje nijesu usklađeni sa istorijskim karakterom enterijera i negativno utiču na sagledavanje autentičnih unutrašnjih površina i arhitektonskih detalja.

Neposredno okruženje crkve čini park dvorskog kompleksa. Pristupna staza izvedena je od kvadratnih betonskih ploča položenih u dva reda, sa vegetacijom između i uz ploče, što ukazuje na nedovoljno redovno održavanje.

Uvidom u dostavljeni zahtjev i priloženo mišljenje konstatovano je da je predložen niz intervencija na sanaciji crkve, u najvećoj mjeri usmjerenih na rješavanje eliminisanja problema vlage. Razmatrajući dostavljene predloge sa aspekta očuvanja autentičnosti i integriteta kulturnog dobra, predloženi radovi nijesu prihvatljivi jer se te vrste i obim intervencija na kulturnom dobru ne mogu paušalno planirati i određivati, već je prije njihovog definisanja neophodno sprovesti detaljna istraživanja arhivske dokumentacije i istraživanja in situ.

Imajući u vidu utvrđeno, a u cilju unaprijeđenja stanja Dvorske kapele-crkve (hram Svetog velikomučenika Dimitrija), koja čini integralni dio kulturnog dobra Dvorski kompleks, Kruševac, Podgorica, prilikom izrade Konzervatorskog projekta, potrebno je poštovati navedene konzervatorske uslove.

Sadržaj Konzervatorskog projekta je preciziran Pravilnikom o bližem sadržaju konzervatorskog projekta za sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru ("Sl.list Crne Gore" br. 61/18).

Članom 102 stav 1 Zakona o zaštiti kulturnih dobara ("Sl.list Crne Gore" br. 49/10, 40/11, 44/17, 18/19, 84/24, 92/25), je utvrđeno da za izradu konzervatorskog projekta za sprovođenje konzervatorskih mjera na nepokretnom kulturnom dobru i na pokretnom kulturnom dobru, Uprava, na zahtjev vlasnika, odnosno držaoca kulturnog dobra, izdaje konzervatorske uslove. Projekat urađen u skladu sa ovim uslovima, te izrađen od strane javne ustanove koju osniva Vlada (član 122 Zakona o zaštiti kulturnih dobara) ili pravnog lica koje ima odgovarajuću konzervatorsku licencu (član 106 Zakona o zaštiti kulturnih dobara), potrebno je dostaviti, u analognoj i digitalnoj verziji, na prethodnu saglasnost Upravi za zaštitu kulturnih dobara, a shodno članu 103 stav 7 Zakona o zaštiti kulturnih dobara.

Shodno izloženom, riješeno je kao u izreci.

UPUTSTVO O PRAVNOJ ZAŠTITI: Protiv ovog rješenja ima se pravo žalbe Ministarstvu kulture i medija, u roku od 15 dana od dana prijema istog, a podnosi se preko ove Uprave.

Dostaviti:

- Pravoslavna Mitropolija crnogorsko-primorska, Cetinje;
- u spise predmeta.

DIREKTORICA
Petra Zdravković
Dr Petra Zdravković